

VÝCHOVA V PRÁCI UČITELE

seminář 4

18. 3. 2019

Rodinná výchova a její vliv na žáka

1. Jmenujte základní funkce rodiny.
2. Vraťte se ke svým poznámkám z filmu *Obecná škola* (2009) a odpovězte na otázku, co hlavnímu hrdinovi dala jeho rodina. Jak ovlivnila jeho život? Jak a zda ovlivnila jeho výsledky ve škole?
3. Kdy má učitel (resp. třídní učitel) možnost setkat se s rodiči svých žáků? Vyjmenujte co nejširší škálu těchto příležitostí.
4. Které informace by – podle vašeho názoru – (ne)měl učitel o rodině svého žáka vědět?

Čtyři pásma funkčnosti rodiny

Pro zjištění úrovně funkčnosti rodiny vypracoval prof. Dunovský (1999, s. 106–109) *Dotazník funkčnosti rodiny*. V dotazníku se hodnotí osm diagnostických kritérií: složení rodiny, stabilita rodiny, sociálně – ekonomická situace rodiny, osobnost rodičů, osobnost sourozenců, osobnost dítěte, zájem o dítě a péče o dítě. Na základě této metody Dunovský stanovil čtyři pásma funkčnosti rodinného systému: funkční, problémová, dysfunkční a afunkční rodina.

<h3>Funkční rodina</h3> <p>zajišťuje dítěti dobrý vývoj a jsou v ní naplňovány všechny funkce rodiny. Těchto rodin je v populaci okolo 85 procent.</p>	<h3>Problémová rodina</h3> <p>je chápána jako rodina, u které se vyskytly závažnější poruchy některých nebo všech funkcí, avšak tyto poruchy neohrožují závažným způsobem vývoj dítěte. Rodina je schopna řešit své problémy vlastními silami či s krátkodobou pomocí zvenčí. Sociální pracovníci by měli těmto rodinám věnovat zvýšenou pozornost. Problémových rodin je okolo 12–13 procent v populaci.</p>
<h3>Dysfunkční rodina</h3> <p>je rodina, u které se vyskytují vážné poruchy některých nebo všech funkcí a tyto poruchy ohrožují vývoj dítěte a rodinu jako celek. Rodina není schopna své problémy řešit sama a potřebuje zásah zvenčí. Dilematem zůstává, jak dlouho rodinu podporovat a od kdy se postavit v zájmu dítěte proti ní. Dysfunkční rodiny tvoří v populaci dvě procenta.</p>	<h3>Afunkční rodina</h3> <p>se potýká s natolik závažnými poruchami, že selhává ve svém poslání a ohrožuje život dítěte. Na práci s rodinou není čas a je potřeba urychleně jednat v zájmu dítěte – odebrat ho z rodiny a hledat mu náhradní rodinu. Tyto rodiny tvoří asi 0,5 procenta v populaci.</p>

Zdroj: Dunovský, J. (1999). *Sociální pediatrie*. Praha: Grada

- A. Na základě vymezení čtyř pásem funkčnosti rodiny (Dunovský, 1999) určete, o jaký typ rodiny se jedná v následujících případech. Pokud zvažujete dvě varianty, o to důkladněji argumentujte (viz bod B).
- B. Svě tvrzení zdůvodněte (můžete vpisovat poznámky do textu).
- C. Uveďte, jaký je výskyt tohoto typu rodin v populaci.

Kazuistika 1 – Klára

Úkoly vztahující se ke kazuistice žákyně Kláry konzultujte se spolužákem a odpovědi vypracujte ve dvojici. Čtěte pozorně a důsledně argumentujte.

Klára je třináctiletá dívka, která žije s matkou, babičkou (tchýní matky) a o tři roky starším bratrem. Matce je 38 let. Před rokem zemřel při autonehodě její manžel, otec dětí. Byl živitelem rodiny, podnikal v krajském městě, kam každý den dojížděl za prací. Rodinný život se po smrti otce velmi změnil. Jeho úmrtím způsobilo postupný úpadek vztahů a pozic v rámci rodiny. Nastala velká změna sociálních rolí. Mladá matka se s nastalou situací vyrovnávala po svém. Přestala se věnovat dětem, měla potřebu hledat nového partnera a mnoho času trávila mimo domov.

Babička výchovu dospívajících vnoučat nezvládala, navíc se nepohodla se snachou. Vyčetla ji, že se nezajímá o děti, ale věnuje se pouze svým zájmům a zálibám. Pasivní výchova bez omezování se vzápětí projevila v chování Kláry a jejího bratra. Přestali respektovat babičkou nastavené normy například v otázce jejich příchodů domů. Po večerech se oba toulali, dívka si našla šestnáctiletého přítele a běžně se vracela domů kolem půlnoci i ve všední dny. Přestala plnit úkoly do školy a stále častější byly také absence ve škole. Zpočátku byly omluveny matkou nebo babičkou. Pak nastala situace, při které vyšlo najevo, že si Klára své absence omlouvá sama a to falšování matčina písma.

Na vzniklou situaci reagovala škola a matka byla pozvána na schůzku s třídní učitelkou a ředitelem školy. Zde byla seznámena s mnohačetnými absencemi své dcery a také s faktem, že její dcera neprospívá ze tří předmětů. Matka si zřejmě uvědomila, že je čas převzít opět zodpovědnost za své nezletilé děti a především za jejich výchovu. Přestala opouštět domov, trávila více času se svými dětmi a aktivně se s nimi účastnila akcí občanského sdružení Jordánek. Podle jejich slov byla vděčná za „Výšlap na Slepici“, nejvyšší kopec Lovčic, který každoročně zdolávají přátelé přírody pod patronací občanského sdružení Jordánek. Při celodenní akci měla pozitivní pocit ze společně prožitého dne, v rámci široké skupiny cítila opět vzájemnost a pochopení z mnoha stran. Poznala, že má v obci přátele, kteří ji rádi pomohou v komplikované životní situaci.

Její děti zase měly možnost obnovit před časem zpřetrhané vztahy se svými vrstevníky. Situace v rodině se zásadně změnila. Děti zlepšily své školní výsledky a do školy chodí pravidelně. Maminka se také aktivně zapojila do činnosti občanského sdružení a podílí se na organizaci nejrůznějších akcí občanského sdružení

Citováno podle Kavana (2010). *Motivace sociálně slabých rodin*. Brno.

Kazuistika 2 – David

Úkol vztahující se ke kazuistice Davida vypracujte samostatně a v závěru semináře odevzdejte ke kontrole vyučující.

Rodiče nezletilého Davida uzavřeli manželství po čtyřleté známosti v roce 2000. Sňatek byl urychlen těhotenstvím. Po návratu z výkonu řádné vojenské služby začal otec nezletilého pracovat jako osoba samostatně výdělečně činná (OSVČ) v oboru informatiky a cestoval po celé ČR. Matka nezletilého se věnovala svému synovi a domácnosti. Situace v rodině byla velmi dobrá. Matka se ale začala cítit velmi osamělá a neshody mezi rodiči nezletilého se začaly stupňovat. Docházelo k častým hádkám, dokonce docházelo k fyzickému napadání ze strany otce. Matka nezletilého syna podala v roce 2005 návrh na rozvod manželství příslušnému okresnímu soudu. Manželství bylo dohodou rozvedeno na základě zákona o rodině č. 94/1963 Sb., podle výše uvedených § 23 – §29, kdy tomu předcházela návrh na úpravu rodičovské zodpovědnosti k nezletilému synovi Davidovi podle zákona o rodině č. 94/1964 Sb., dle výše uvedených § 30 - §40. Okresní soud po vzájemné dohodě rodičů svěřil výchovu nezletilého po rozvodu manželství matce. Na vyšší výživného se rodiče nemohli domluvit.

Rodiče tento stav v rodině svému nezletilému synovi nesdělili. K oběma rodičům měl pěkný vztah. Sociální pracovnice, která prováděla šetření, doporučila oběma rodičům, aby synovi tuto situaci vyjasnili. Výživné na nezletilého bylo stanoveno soudem, ovšem oba rodiče i nadále žili ve společném bytě, kde docházelo k častým hádkám, nedokázali se shodnout na výchově. Matka nezletilého zakazovala otci, aby s ním byl sám o víkendech.

Otec nezletilého v roce 2006 podal návrh k okresnímu soudu na úpravu styku se synem. Soud upravil vzájemný styk na sudý víkend, dále prázdniny a svátky. Matka využila svého práva a proti rozhodnutí se odvolala ke krajskému soudu dle zákona č. 94/1964 Sb., o rodině. Mezi bývalými manželi začalo docházet k fyzickému napadání ze strany otce, které muselo být prošetřeno policií ČR na základě zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, v platném znění. Nezletilý David začal otce odmítat, nechtěl s ním komunikovat.

Následně za přítomnosti sociální pracovnice z OSPODu matka přistoupila na setkání nezletilého syna s otcem, ten toto řešení odmítl. V rozhovoru o synovi pracovnice zdůrazňovala, aby oba rodiče se synem o dané situaci komunikovali a vše mu vysvětlili. Po nějaké době ovšem byla obviněna otcem nezletilého ze zaujatosti k němu. ...

Citováno podle: Janáčkové (2011). *Rodina jako možný objekt působení sociální práce, právní rámec sociální práce orientované na rodinu*. Olomouc.

INFORMACE

Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí naleznete zde <http://www.ospod.cz/>

